

Vzkazy jako jizvy na kůži

Jaká byla historie Terezína, se většina návštěvníků dozvídá v tamním muzeu. Málokdo však ví, že po celém městě jsou ještě **nápisy a malby z doby ghetta**, které doposud nebyly zdokumentovány.

JUDITA MATYÁŠOVÁ

J jejich černobílé snímky nyní vystavuje fotograf **Richard Homola** v prostorách Vzdělávacího centra Židovského muzea v Praze.

LN Věnujete se převážně krajinářské fotografii a portrétům. Co vás zavedlo do Terezína?

Jezdil jsem tam už v 90. letech. Zajímalo mě, co ve městě zůstalo po naší armádě. Tenkrát jsem ale nenašel ten správný klíč, jak to nafotit. Až po letech jsem se do Terezína vrátil. Pracoval jsem v Národním technickém muzeu jako restaurátor techniky. Moje kamarádka mi řekla, že by si ráda vyzkoušela focení na velký formát, a hledala zajímavou lokalitu. Jednou jsme se vypravili do Terezína a zaujala nás cihlová brána – poterna. Odshora dolů do ní byly vyryté nápisy. Jména, iniciály datované do doby ghetta.

LN Snažil jste se o nich zjistit něco víc?

Poptával jsem se místních, většinou řekli: „No jo, to si tam za války vězni něco škrábali, asi neměli nic na práci, prostě jako na vojně...“ Jenže v tom je velký rozdíl, na vojně jsem byl a věděl jsem, že skončí za dva roky. Vězni v ghettu neměli žádnou jistotu. Jen tušili, že příští hodina může být jejich poslední. A tak po sobě chtěli něco zanechat, vzkaz do budoucna. Někteří napsali své jméno, jiní si vyryli vlastní náhrobek. Nafotil jsem prvních pár záběrů a došlo mi, že tyhle vzkazy musím uchovat.

LN Fotografujete na velkoformátový přístroj, proč jste si vybral tuhle techniku?

Dá se to samozřejmě udělat digitálně, ale to bude jen informace. Na černobílém snímku je nejen dokonalý záznam, ale i něco navíc. Když se díváte na detaily nápisů, máte pocit, že jsou jako jizvy na kůži.

Poslední zprávy z ghetta. Richard Homola fotografuje nápisy v Terezíně. Zajímají ho osudy těch, kteří zanechali vzkazy na terezínských zdech. FOTO RICHARD HOMOLA

Rozhodl jsem se, že zkusím pátrat všechno, co v Terezíně zůstalo. Od loňského jara tam jezdím skoro každý víkend. Vloni mi dala Nadace Židovské obce grant a letos mě znovu podpořili.

LN Jak jste věděl, kde hledat další nápisy?

Hodně mi pomohla Jana Šmolová, která pracuje v Muzeu ghetta, a Jiří Smutný z Klubu vojenské historie Terezín. Vytipovali pro mě objekty, kde bych mohl pátrat. Nejdřív jsem procházel domy, které patří městu, například kasárna nebo brány u šancí.

Složitější je to v soukromých domech. Někdy majitelé souhlasí, jindy řeknou, že už mají plné zuby těch různých badatelů. A já se jim vlastně nedivím. O Terezín se zajímá spousta lidí.

LN Co se vám podařilo objevit?

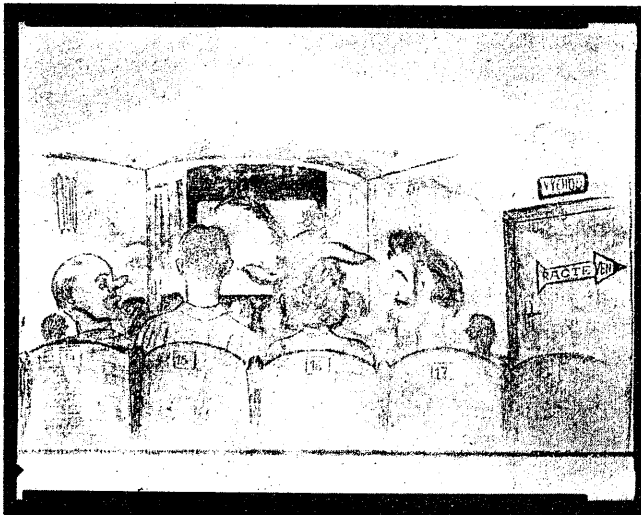
Kresby nebo nápisy jsou většinou na půdě, ve sklepě nebo

v městských branách. Všude tam, kde bydleli vězni nebo kam chodili na práci. Někdy vyryli celé slovo, jindy napsali jen slovo: „máma“ nebo „ghetto“. Našel jsem také několik předmětů, napří-

Richard Homola

■ Od roku 1989 se věnuje výtvarné fotografii. Fotografuje tematické cykly, například Kláštery nebo Chrám svatého Víta. Od roku 2013 dokumentuje stopy v bývalém terezínském ghettu.

klad zrcadlo ve sklepech nebo plyšového medvíčka na půdě.

LN Jak jednotlivé nápisy či předměty identifikujete?

Po nějaké době, kdy chodíte Terezínem, už umíte rozpoznat, co je z doby ghetta. V tomhle mi pomohla praxe restaurátora. Víím, jak vypadá barva stará šedesát a víc let. Vězni většinou psali nebo kreslili tužkou. Občas se mi podaří objevit malbu latexem, ten se používal na označování domů v ghettu. Všechny nápisy se našťastí uchovávají, i navzdory povodním, které byly v Terezíně několikrát. Tužka vydrží všechno, je to nejtvrdivější materiál. Vodovka taky, ta se vpije do zdi.

LN Co vás nejvíc překvapilo?

Našel jsem unikátní malby přímo na hlavním terezínském náměstí. V budově dnešní pošty býval za války Kinderheim (*domov pro děti* – pozn. red.). Na střeše je

ozdobná věžička, kam jsme se vydali s Radkem Sumičem z terezínských radnice. Otevřeli jsme dveře a uviděli čtyři pomalované stěny. Chtěl jsem si je prohlédnout pořádně, ale byl na nich nános splachů. Do věžičky totiž zatéká okny. Vzal jsem navlhčený hadr a oťfel kus malby. Najednou koukám, že to je namalované latexem. Postupně jsem odkryl celý obraz a přede mnou se objevila třímetrová freska, inspirovaná románsko-gotickým uměním.

LN Nyní snímky z Terezína představujete v Praze, jaké s nimi máte další plány?

Na výstavě je jen zlomek z toho, co mám: padesát snímků. Už jsem nafotil dvě stě nápisů. Doufám, že je jednou vystavím jako celek, aby celé téma zaznělo v plné síle. Chtěl bych tuto kolekci ukázat pamětníkům. Snad se i něco dozvíme o životních osudech lidí, kteří tyto vzkazy psali.

Loučení s inteligentním ironikem

MARTA ŠVAGROVÁ
redaktorka LN

KOLEM DOKOLA

Otázka, jestli už všem umí, a má tedy vysvětlit, je upřímně polární: „Myslíte to tak, že si r dáš nohy na stůl a číst si? A Já sice jsem od přírody line něco mě pořád puď tu lenos konávat.“ říkal Petr Sko v rozhovoru pro Lidové no. To mu bylo sedmdesát a n v úmyslu odpočívat. A ani r nil nějak moc bilancovat. T že každou skladbou začíná ponovat vždycky od začátku. „Znovu a znovu celý život vuvu nějaké nové možnosti mě hrozně baví. Kdybyc přesně věděl, jak se to dělá: bych se asi na zahrádníka. lidi, kteří mají doma archiv už nahranejch muzik a pouje. To bych se strašně stydl to někdo pozná. Hanba b fackovala.“

Jeho hudební rukopis je tky, rozpoznatelný, přesto hlašoval, že ani žádný vly styl nemá. Všestranný muz a skladatel skromně připouže tvůrce má znát svoje n. „V některých žánrech jsou nejvyšší kopce zdolané. Je divení, co lidi už v hudbě v dani. Já si teď například pot Händlovu Klavírní suity.“ pro mě nebeská muzika. A důvod, proč se do někte věcí nepouštím, tam u. ten praporek na vrcholu zaj nutej.“

Do mnohého se však pot a díky tomu nás jeho hudba váží takřka denně. Když se vila překvapivá zpráva o smrti, jedno jubilejní album tě vonělo novotou. Nese n nestárnoucí skladby *Yesterday*. Tu Petr Sko s Pavlem Šrutem napsali třiceti lety pro Michala Pro a dodnes ji všichni znají. M zazní i v pondělí v poledr strašnickém krematoriu. M by však znít mnohem víc t lidovělých melodií z jeho l té tvorby. Lehkým nadhle kultivovaným humorem a r ravou originalitou by se k l ní s tímto inteligentním i kem české hudby dobře ho